

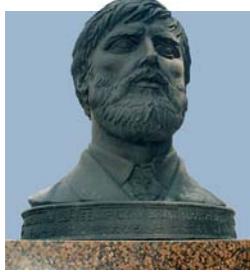
ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.33(3297) ●

● ЧАЦВЕР, 6 ВЕРАСНЯ, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

На Гродзеншчыну, да Іосіфа Гашкевіча
Жыццё і дзейнасць вядомага дыпламата па гэты час спрыяе наладжванню культурных кантактаў паміж Беларуссю і Японіяй **Стар. 3**

У музей завіталі творы вялікіх майстроў Беларусі гасцююць каралеўскія скарбы мінулых стагоддзяў **Стар. 3**

Цёплае полымя ружовых верасоў
Назва дзвятага месяца года паходзіць ад расліны, якая красуе ў гэтую пару года **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Ад сэрца да сэрца

Тысячы беларусаў і іх нашчадкаў жывуць на малдаўскай зямлі

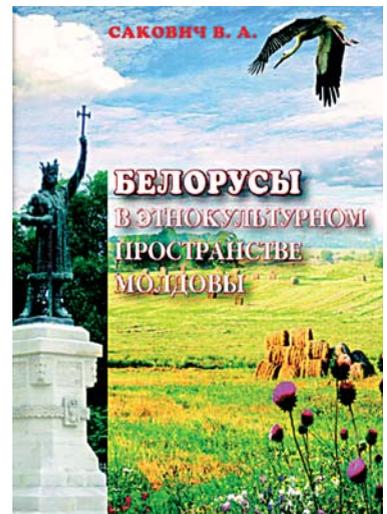
У Малдове дзейнічае восем розных беларускіх суполак, я ўзначальваю Асацыяцыю беларусаў муніцыпія Кішынёва. І вельмі добра, што пра справы суайчыннікаў замежжа пастаянна расказвае “Голас Радзімы”. Мы, дарэчы, з удзячнасцю штогоднёва атрымліваем па пошце 3 экзэмпляры газеты, зберагаем іх, з задавальненнем чытаем пра жыццё на Бацькаўшчыне і пра землякоў з розных краін. У нашай асацыяцыі ладзяцца цікавыя мерапрыемствы, а нядаўна прэзентавалася кніга “Беларусы ў этнакультурнай прасторы Малдовы” былога Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Малдове Васіля Саковіча. Кніга салідная: больш за 800 старонак, прыгожа выдзена і аформлена, утрымлівае ўнікальны матэрыял пра беларусаў Малдовы пачынаючы з XIV стагоддзя. Падобнай манаграфіяй, дарэчы, не можа пакуль пахваліцца ніводная іншая дыяспара Малдовы. Расказваю пра гэта чытачам

газеты з надзеяй: хай пра выданне даведаюцца беларусы ў іншых краінах, ды і ў сябе зробіць з часам нешта падобнае.

Кніга Васіля Саковіча — цудоўны падарунак усім землякам, якія 20 гадоў таму арганізавалі ў Малдове першую сваю

абшчыну “Беларусь”. Некалькі соцен беларусаў і выхадцаў з Беларусі тады аб’ядналіся, каб мець магчымасць пагаварыць калі-нікалі на роднай мове, выдаваць кнігі, ладзіць выставы мастакоў, разам успамінаць блізкія з дзяцінства напевы, музыку і танцы, дзяліцца рэцэптамі прыгатавання смачных нацыянальных страў. Шмат чаго зроблена за дваццаць гадоў беларусамі ў нашых суполках, створаных у розных гарадах Малдовы. Пра гэта таксама ішла гаворка на прэзентацыі кнігі. Быў разам з намі і аўтар Васіль Саковіч — экс-пасол, доктар палітычных навук, прафесар, член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

На прэзентацыю, якую ў самым цэнтры сталіцы, у актавай зале Нацыянальнай бібліятэкі Малдовы ладзіла Асацыяцыя беларусаў муніцыпія Кішынёва, сабралася шмат суайчыннікаў. Былі запрошаны і лідары іншых этнасуполак Малдовы, навукоўцы, культурныя дзе-

Вокладка новай кнігі

ячы, журналісты. Працяглымі апладысмантамі віталі аўтара, які падарыў усім не толькі па асобніку выдатнай манаграфіі, а, як сказаў адзін з гасцей, падарыў праўду пра беларусаў, якія ўнеслі важкі ўклад у гісторыю Малдовы.

У кнізе “Беларусы ў этнакультурнай прасторы Малдовы”, як напісана ў прадмове, грунтоўна прааналізаваны гістарычныя этапы беларуска-малдаўскіх стасункаў за вялікі перыяд: з XIV стагоддзя па наш час. → **Стар. 2**

На прэзентацыі кнігі былі людзі розных пакаленняў

ДОБРАЕ ІМЯ

Клапатлівая Міхайлаўна і яе “Лянок”

У цёплым, шчымлівым песні гурта з Цюмені яго кіраўніца Клаўдзія Зуева ўкладвае частку сваёй беларускай душы

Пачну з асабістых уражанняў. Калі слухаю наш цюменскі “Лянок”, то не магу стрымаць слёз... Не толькі таму, што песні ў беларусаў пераважна душэўныя, жаласлівыя. Вельмі кранае струны душы манера выканання артыстаў — шчырая, праніклівая. Адрознівае мяне далёкая і такая родная Беларусь, і матчына мова... Радасна бачыць і прыгожыя вышываныя строі артыстаў, і жывы дыялог баяна з бубнам слухаць, нібы да самой генетычнай памяці маёй скіраваны. Вось такі ён, “Лянок”. Непаўторны гурт, які, быццам старанная Уляніца Іванаўна з беларускай народнай песні, “паясяла” і клапатліва ўгадвала на суровай цюменскай глебе зямлячка наша, Клаўдзія Зуева.

Сёлета дзевяць гадоў, як кіруе яна калектывам. А самой нашай

Клаўдзіі Міхайлаўне хутка 65. І бачылі б вы, колькі светлай энергіі ў гэтай здзіўнай жанчыне! Родам яна з вёскі Свабода Петрыкаўскага раёна. Закончыла ў Гомелі музычна-педагагічнае вучылішча, выйшла замуж за афіцэра, выкладала музыку і спевы ў Мінску, Ленінградзе, Уладзівастоку, Хабараўску — там, куды пасылала Радзіма кадравага ваеннага. І заўсёды ў яе класах гучалі беларускія напевы. Клаўдзія Міхайлаўна, дарэчы, і цяпер выкладае ў 70-й школе, адной з лепшых у Цюмені. Стварыла там гурт “Крынічка”, ён ужо дыпламант многіх конкурсаў і фэстаў. Працуе зямлячка і ў аддзеле беларускай культуры Палаца нацыянальных культур “Будаўнік”: пэўна, ніводная імпрэза суайчыннікаў не абыходзіцца без яе задумак. Ды галоўнай справай,

Клаўдзія Зуева

сама прызнаецца, стаў для Зуевай ансамбль беларускай песні “Лянок”, якому ў 2003 годзе нададзена

званне “Народны самадзейны калектыў”.

Фэсты розных узроўняў, канцэртныя праграмы, якія суправаджаюць урачыстасці ў Цюмені, дабрачынныя канцэрты ў школах, рэабілітацыйных цэнтрах, дзіцячых аздараўленчых лагерах, клубах ветэранаў вайны... “Лянок” прыгожа далучае слухачоў да беларускай культуры, мовы, нашых традыцый. У рэпертуары — творы самадзейных і прафесійных беларускіх аўтараў, а таксама народныя песні, якія ў Сібіры прывезлі перасяленцы-самаходы. Зуева ўвесь час у кантактах з беларускімі гуртамі, і дзе б ні выступілаў “Лянок” — знойдзе землякоў, пагутарыць з імі, падзеліцца спеўным досведам, творчымі планами. Натуральна, творчасць і гурта, і яго кіраўніцы адзначана шэра-

гам узнагарод, дыпламаў, граматаў, падзячных лістоў. Летась “Лянок” стаў лаўрэатам Першага фестывалю мастацтваў беларусаў свету, ён лаўрэат і дыпламант фэстаў “Сібірскія крыніцы” (Цюмень) і “Сожскі карагод” (Гомель), фэсту харавой творчасці “Пеўчае поле” (Мінск), фэсту беларускіх зямляцтваў Расіі (Масква).

А хто ў гурце? Карэнныя беларусы, якія віртуозна валодаюць “беларускім спевам”. Калектыў мабільны, прафесійны па сутнасці, і пра кожнага Зуева гатова гаварыць толькі лепшыя словы. Прыкладам, Сяргей і Святлана Яфімчыкі ўтварылі сямейны дуэт “Каханне”. Спявачкі Людміла і Святлана Фёдаравы, Вольга Ужынцава-Харытонава і Алена Гардубей вельмі таленавітыя. → **Стар. 2**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Ад сэрца да сэрца

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Расказваецца, як развіталася беларуская дыяспара, ствараліся, ладзяць свае дачыненні ў малдаўскім грамадстве розных суполкі. Аўтар глядзіць на жыццё беларускіх этнакультурных арганізацый Малдовы з розных ракурсаў — тым і цікавы том. Шмат увагі надаецца аналізу сучасных тэндэнцый у міжкультурным дыялогу, дзейнасці суполак па захаванні ў замежжы нацыянальнай культуры, этнічнай ідэнтычнасці. У кнізе ёсць і ўсебаковая характарыстыка беларусаў Малдовы як этнічнай групы, аналізуюцца праблемы іх адаптацыі, а таксама грамадзянскай ідэнтычнасці ў сучасны перыяд развіцця Малдовы. Несумненна, кніга Васіля Саковіча — знакавая з’ява ў нашай этнакультурнай прасторы. У ёй пададзены не мазаічныя, фрагментарныя звесткі, а навуковая, ўсебаковая ацэнка гістарычнага ўкладу беларусаў у сацыяльна-эканамічнае,

Аўтограф на памяць ад былога пасла Беларусі ў Малдове Васіля Саковіча

навуковае, культурнае развіццё і абарону суверэнітэту Малдовы. У даследаванні, выдзеленым Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, разгледжаны і сучасныя тэндэнцыі беларуска-малдаўскіх стасункаў, намечаны перспектывы іх развіцця. Аўтар

лічыць, што плён яго працы будзе карысным для прадстаўнікоў дыяспоры, кіраўнікоў і спецыялістаў дзяржкіравання, навукоўцаў, выкладчыкаў і студэнтаў. Шмат цікавых звестак знойдуць у выданні ўсе, хто цікавіцца этнаканфесійнай праблематыкай, дзейнасцю беларусаў замежжа. На вечарыне доўга гучалі беларускія песні, вялі-

ся цёплыя размовы пра Бацькаўшчыну, дэгуставаліся стравы беларускай кухні. А Васіль Андрэевіч з увагай успрыняў прапановы па падрыхтоўцы і другога, дапоўненага выдання манаграфіі. Варта нагадаць, што паслом ён быў ў 1999-2009 гадах, праводзіў тады свае даследаванні, пошукі ў архівах. Ці ведаеце вы, напрыклад, што некалі менавіта бе-

ларускія друкары стаялі ля вытокаў зараджэння кнігадрукавання ў Малдове? Увогуле ж аўтар згадвае амаль пра 400 найбольш вядомых беларусаў, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё навукі, культуры, эканомікі Малдовы, вызвалілі яе ад фашыстаў, будавалі гарады і электрастанцыі, развівалі сельскую гаспадарку, працавалі на карысць малдаўскай літаратуры, рэлігійнай культуры. Цяпер жа ў многіх герояў манаграфіі падростаюць дзеці і ўнукі, якія таксама ўносяць важкі ўклад у культуру, эканоміку братняй краіны. Так што беларускі працяг у Малдове — абавязкова будзе. Васіль Саковіч лічыць, што асэнсаванне ўкладу беларусаў у сусветную культуру і навуку, вяртанне знакамітых імёнаў суайчыннікаў Бацькаўшчыне, далучэнне іх спадчыны да беларускай культуры і навукі — надзвычай важны элемент нацыянальнага адраджэння Беларусі.

Генадзь Зяньковіч, г. Кішынеў

СПАЧУВАННЕ

“Балюча гэта перажываць...”

У Севастопалі трагічна абарвалася жыццё народнага артыста Беларусі Якава Навуменкі

Вядомы спявак і кампазітар толькі летась атрымаў ганаровае званне, быў у росквіце творчых сіл. Наша газета пісала пра яго, цытуючы ў загаловку словы артыста: “Люблю дарыць радасць”. У гастрольных планах Якава Навуменкі былі і творчыя сустрэчы з беларусамі замежжа, у прыватнасці, з Эстоніі. Таму так балюча ўсведамляць, што больш няма яго з намі...

У рэдакцыю прыйшла вестка ад суайчыннікаў з Севастопалю. “Цяжка, балюча гэта перажываць, — напісала кіраўніца таварыства “Беларусь” Ала Гарэлікава. — Мне ўсё час тэлефануюць людзі, выказваюць спачуванні Беларусі і беларусам. Мы страцілі яркую зорку. Думаю, аднак, песні Якава Навуменкі, у тым ліку і ў яго аранжыроўцы знакамітая “Зорка Венера” на верш Максіма Багдановіча, доўга будуць з намі, нагадваючы і пра гэтага таленавітага чалавека. Мы, беларусы Севастопалю, вельмі смуткуем яшчэ і таму, што трагедыя адбылася ў нашым горадзе. Суполка “Беларусь” выказвае спачуванне сям’і, родным Якава Навуменкі і ўсім, хто любіў артыста”.

ДОБРАЕ ІМЯ

Клапатлівая Міхайлаўна і яе “Лянок”

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Апошняя ўжо і сама кіруе гуртом “Зярнятка”, які стварыла ў дзіцячым садзе. Яшчэ ў гурце Святлана Раміна і Аляксандр Вахніцаў, акампаніатар-баяніст, “добразычлівы слухач” і душа калектыву. Усіх лепш любіць да Бацькаўшчыны, беларускай песні, якая і дапамагае любіць тую выяўляць. “Ёсць калектывы, якія “сілкуюцца” залай, а мы — самі залу падпітваем сваёй энергіяй, — прызнаецца Клаўдзія Міхайлаўна. — І ўсе, слухаючы нас, падпадаюць пад магію беларускай песні, раптам заўважаюць: у іх прыўзняты настрой! Мова музыкі зразумелая кожнаму і без перакладу”.

У рэпертуары гурта больш за сотня твораў, ёсць і “залаты запас”, і тыя песні, якія яшчэ на шляху да слухачоў. “Як не было дзе рэпэціраваць, збіраліся па кватэрах, песні часам падбіралі... па тэлефоне з Беларусі, куплялі дыскі... — успамінае Клаўдзія Міхайлаўна. — Цяпер страчамся двойчы на тыдзень у “Будаўніку”. Да кожнага выступлення рыхтуем асобную праграму. І ўсе святы, дні нараджэння мы разам. “Лянок” для мяне як другая сям’я, без якой сябе не ўяўляю”.

Дзе любяць выступаць? Дома, гэта значыць на Бацькаўшчыне... Кожная паездка ў Беларусь — найважнейшая падзея года, свята душы. Сёлета “ляноўцы” з дыпламам за высокае майстэрства вярнуліся з Гродна, з рэспубліканскага фестывалю нацы-

янальных культур. “Мы проста лёталі ад шчасця, нягледзячы на дажджлівае надвор’е, — усміхаецца субяседніца. — У Беларусі падкупляюць добразычлівасць, падтрымка слухачоў, нехта крычаў нам: “Ура, Цюмень!”. Бела-

спецыяльнасці. А былы кіраўнік Цюменскай грузінскай дыяспары Суліко Іаселіані прыйшоў у Гродне да цягніка сустрэць цюменскіх беларусаў з лавашом! Цяпер ён жыве ў Беларусі, разам з жонкай Натэлай стварыў ансамбль танца

Якая, зрэшты, хутка праходзіць, і яны ўжо чакаюць новых сустрэч з Радзімай. А ў Цюмені, каб не забывацца пра родны бераг, любяць гатаваць дранікі ў розных варыянтах, а бульба ў іх застаецца першай стравой на сталі.

ў справах, да яе можна звярнуцца па любым пытанні — і заўсёды знойдзеш параду, падтрымку, разуменне. У школе, дзе яна працуе, ёсць гадзіны па вывучэнні роднай мовы, у тым ліку беларускай. У нас рэалізуецца абласны праект “Нацыянальнае багацце Сібіры”, і мы выязджаем разам з “Лянком” у вёскі, дзе развучаем з дзецьмі беларускія песні, разам чытаем вершы, расказваем пра традыцыі беларусаў. Дзеці цікавіцца пасля родавымі каранямі, і я нярэдка чую: “Мы думалі, што родам рускія, а дзядуля наш, аказваецца, беларус...”

Сяргей Яфімчык, старшыня Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Нацыянальна-культурнае таварыства “Аўтаномія Беларусь”: “Наша Міхайлаўна — высокапрафесійны кіраўнік і музыка, чалавек вельмі захоплены, неспакойны. Стасункі нашы даўно выйшлі за межы гурта, мы ўжо роднасныя душы. Для ўсіх нас “Лянок” — гэта вялікая сям’я з яе радасцямі, поспехамі і бедамі.

Цяжка пераацаніць уклад нашага “Лянка”, а найперш яго кіраўніцы ў зберажэнне і развіццё беларускай народнай творчасці, гісторыка-культурнай спадчыны беларусаў на Сібірскай зямлі. Клаўдзія Міхайлаўна — гэта яркі прыклад творчага даўталецця, яна дапамагае ладзіць сувязі між рознымі пакаленнямі, вельмі актыўна сцвярджае ідэалы сяброўства, добра і міжнацыянальнай згоды.

Людміла Бакланова, г. Цюмень

У творчасці цюменскага гурта беларускай песні “Лянок” шмат святла і чысціні

русь — краіна прыгожая, народ яе цяплівы, працавіты, добры, адкрыты, незайздросны і ўмее прыгожа адпачываць. Гутарылі там з многімі — ніхто ніколі не скардзіцца, кажуць: “Усё будзе добра”. Сустрэкаюць ветліва, умеюць радавацца поспехам іншых”. Дарэчы, у Гродне артысты сустрэлі і былых цюменцаў, якія пераехалі жыць у Беларусь. Жанна Швец слявае цяпер у народным ансамблі “Вербіца” Палаца культуры Мінскага аўтазавада, былы метадыст ПНК “Будаўнік” Аляся Азаранка і ў Мінску працуе па

“Сонечная Грузія”. Суліко добрым жартам называе Беларусь: Бела-рузія. Дружба, заўважае Зуева, не знікае, і з узростам душэўнасць зносіць асабліва шануеш.

Тыя ўражання ад паездкі і цяпер саграюць сэрцы беларусаў-цюменцаў. Хоць на фэсце ім заўсёды ўдаецца пачарпнуць штосьці новае, аднак фэст, разважае Клаўдзія Міхайлаўна, гэта “нібы вялікая фабрыка, на якой бесперапынна смажацца арыгінальныя творчыя піражкі”. І таму калі свята заканчваецца, то ў артыстаў, натуральна, ёсць і стома.

Уладзіслаў Татарынцаў, начальнік аддзела беларускай культуры цюменскага Палаца нацыянальных культур “Будаўнік”: “Гурт “Лянок” — калектыв унікальны, здольны ў любы момант даць сольную праграму на высокім узроўні. Не раз быў сведкам, як песні: “У сэрцы маім Беларусь”, “Як устала я раненька”, “Чарка на пасашок” і іншыя падхоплівае зала. А Клаўдзія Міхайлаўна — чалавек з харызмай, яе ўсе любяць, таму і калектыв трымае гожа ўзровень майстэрства. Яна ўмее зацікавіць, вельмі адказная

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

На Гродзеншчыну, да Іосіфа Гашкевіча

Жыццё і дзейнасць вядомага дыпламата і сёння спрыяюць умацаванню культурных кантактаў паміж Беларуссю і Японіяй

Гэтым летам па прапанове беларускіх сяброў я ездзіла ў Астравец і Малі, на Гродзеншчыну. Там, як вядома, у свой час жыў Іосіф Антонавіч Гашкевіч (1814—1875). Ён быў расійскім дыпламатам, усходазнаўцам, а ў гісторыю ўвайшоў як першы дыпрадстаўнік Расійскай дзяржавы ў Японіі. Безумоўна, ведала я, што гэта за чалавек, дзякуючы якому аказаліся крыху бліжэй Беларусь і Японія. Але раней ніколі не бывала ў Астраўцы, хоць жыў у Беларусі ўжо 17 гадоў. А пасля паездкі зразумела, як раней мала ведала пра заслугі Гашкевіча.

Паміж Кітаем і Японіяй

Дзе дакладна нарадзіўся Іосіф Гашкевіч, тое невядома. Магчыма, у вёсцы Якімава Слабада Кармянскага раёна Гомельскай вобласці — так лічыць прафесар Беларускага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Аляксандр Смолік, які суправаджаў мяне ў паездцы. Яшчэ Аляксандр Іванавіч распавёў, што бацька будучага дыпламата быў святаром, ён служыў у адным з прыходаў Мінскай губерні, і сам Іосіф у 1835 годзе скончыў курс Мінскай духоўнай семінарыі “першым разрадам”. Потым быў накіраваны ў Санкт-Пецярбургскую духоўную акадэмію, якую скончыў у 1839 годзе. Адрозніваўся па рашэнні Свяцейшага Сінода Іосіф Гашкевіч быў залічаны ў Расійскую духоўную місію ў Кітаі (1839—1848), уваходзіў у склад 12-й місіі ў Пекіне. Там і вывучаў не толькі кітайскую, але і маньчжурскую, карэйскую, мангольскую мовы.

Як вядома, кітайцы і японцы карыстаюцца на пісьме іерогліфамі. Аднак як японка мушу заўважыць такое: гутарковая кітайская мова японцам зусім не зразумелая. Напрыклад, “добры дзень” па-кітайску гучыць “ніхао”, а па-японску “конніціва”. Ды і гутарковую японскую мову кітайцам не зразумець. З 1999 года я працую ў Інфармацэнтраў японскай культуры, які створаны ў Мінску, расказваю беларусам пра такі “моўны бар’ер” паміж японцамі і кітайцамі. Сама ж бачу, што беларусы, на-

прыклад, разумеюць многія словы з рускай, украінскай, польскай ці іншых славянскіх моваў. А ўсходнія мовы — не настолькі падобныя адна да другой. Цікава, ці ведалі тое ў колішнім міністэрстве замежных спраў Расіі? Пытанне заканамернае, бо дакументы

Безумоўна, веданне іерогліфаў шмат дапамагло, ды і здольнасці да вывучэння моваў Іосіф Гашкевіч меў незвычайныя.

Што яшчэ нам вядома? У 1855-м Іосіф Гашкевіч удзельнічаў у працэдурцы падпісання так званага Сімоўскага трактата аб друж-

Слоўнік у хуткім часе, у 1857 годзе, і быў выддзены ў Санкт-Пецярбург. А якраз у той час царскі ўрад збіраўся адкрыць расійскае консульства на востраве Хакайда — ён самы блізкі да далёкаўсходніх межаў Расіі. На пасаду консула, а па сутнасці першага руска-

створана консульская школа. Каб палегчыць навучанне японцаў рускай мове, Іван Васільевіч Махаў, які пры консульстве выконваў абавязкі пісара, пісьмавода і адначасова дьякана царквы, склаў руска-японскую азбуку. Прычым да новага японскаму года азбукі былі падараны многім дзецям гарадоў Хакадатэ, Токіа, Кіёта і Нагасакі. Увогуле ж у Японіі Іосіф Гашкевіч цікавіўся мясцовым побытам, звычаямі, вывучаў мясцовыя расліны і насякомых. Цяпер адзін з японскіх матылькоў названы “Неорегашкевічскай” — гэта ў яго гонар.

Дзе жывуць японафілы

З 1858 па 1865 год першы расійскі консул жыў у Японіі, а потым вярнуўся ў Пецярбург. Яшчэ гады два праслужыў Гашкевіч у тым жа Азіяцкім дэпартаменце, затым па стане здароўя выйшаў у адстаўку. Купіў сабе невялікую сядзібу Малі “пад Вільняй”, як тады казалі, а цяпер гэта — Астравецкі раён Гродзенскай вобласці. Там і жыў, у аддаленні ад свецкай мітусні, працягваючы да канца дзён сваіх займацца навуковай працай. Дарэчы, цяпер даследчыкі сведчаць, што ў 1871 годзе Гашкевіч з жонкай былі зацверджаны ў патомным шляхецтве, а ў 1872-м у іх нарадзіўся сын Іосіф, які з часам стаў ганаровым міравым суддзёй Віленскай акругі. Ён памёр у 1903 годзе ў Вільні, там і пахаваны на праваслаўных могілках Ліпаўка. А ці жывыя нашчадкі Гашкевіча ў Вільні? Можна, вярта, каб тым пацікавіліся беларусы і беларусісты ў Літве.

Памёр Іосіф Антонавіч 5 кастрычніка 1875 года. Пазней, ужо ў 1899 годзе, у Вільні была апублікавана яго праца “Пра карані японскай мовы”.

І вось мы прыехалі ў ціхую вёску Малі. Там у гонар слаўнага земляка ўсталяваны памятны знак, аўтар якога — скульптар з Ліды Рычард Груша. А ў гарадскім пасёлку Астравец устаноўлены бюст Іосіфа Гашкевіча работы мінскага скульптара Валяр’яна Янушкевіча. Пад час паездкі мы ўсклалі кветкі да гэтых памятных месцаў, знаёміліся з мясцо-

вымі людзьмі. У прыватнасці, у Астравецкім райвыканкаме цёпла сустрэла нас Наталля Баніцэвіч, намеснік начальніка аддзела адукацыі. Яна і правяла нас у Астравецкую гімназію №1, дзе створаны Музей Іосіфа Гашкевіча. Школьнікі прыгожа, душэўна расказвалі як пра жыццёвы шлях земляка-беларуса, так і гісторыю Другой сусветнай вайны, якая прынесла нямала бяды на Астравецчыну, пра сваю гімназію. Цікава было бачыць сярод экспанатаў і прадметы з Японіі.

Потым у Мальскай школе дзеці і настаўнікі прымалі нас як дарагіх гасцей з Японіі. Яны таксама расказвалі пра заслугі Гашкевіча ў наладжванні японска-рускіх кантактаў, паказалі свой музей, і я адчувала: гэта цікава ім рабіць. Дарэчы, памятны знак у гонар Іосіфа Гашкевіча, тры адметныя камяні, у Малых усталяваны зусім побач са школай. Думаю, прыклад земляка, які імкнуўся як мага больш ведаць, наладжваць рознабачковыя міжкультурныя стасункі паміж народамі, для жыхароў вёскі вельмі карысны.

А ў Астраўцы бюст Іосіфа Гашкевіча ўсталяваны прама ў цэнтры горада, побач знаходзіцца і ЗАГС, і там маладыя, зарэгістраваўшы шлюб, фатаграфуюцца на памяць. Надпісы на пастаменце помніка зроблены на беларускай і японскай мовах. Ёсць у Астраўцы і вуліца Іосіфа Гашкевіча. Я глядзела на помнікі, на школьнікаў і дарослых, якія нас цёпла сустракалі, і думала: што за цуд! Пэўна, менавіта ў гэтых мясцінах Беларусі жыве больш за ўсё цяперашніх і будучых японафілаў. Спадзяюся, Астравецкая зямля і надалей будзе станавацца ўсё больш вядомай і як месца будаўніцтва першай беларускай АЭС, і як месца дружбы паміж Беларуссю і Японіяй. А памяць пра Іосіфа Гашкевіча, які закладваў асновы міжкультурнага дыялогу паміж нашымі народамі, які нарадзіўся і памёр на беларускай зямлі, будзе натхняць нас на новыя крокі ў гэтым кірунку.

Масако Тацумі, кіраўнік Інфармацыйнага цэнтра японскай культуры, г. Мінск

Памятны знак у гонар Іосіфа Гашкевіча ў вёсцы Малі

Масако Тацумі (другая справа) з дачкой Юіэ і сябрамі ля памятнага знака ў вёсцы Малі

Слоўнік І. Гашкевіча

У музеі гімназіі №1 горада Астраўца

сведчаць: калі Гашкевіч вярнуўся з Кітая ў Санкт-Пецярбург, то ў 1850 годзе ён быў залічаны чыноўнікам па асобых даручэннях у Азіяцкі дэпартамент міністэрства замежных спраў. І ўжо ў кастрычніку 1852-га адпраўлены ў якасці драгамана, гэта значыць перакладчыка і дарадцы, з місіяй адмірала і дыпламата Яўфімія Пуцяціна ў Японію на фрэгаце “Палада”, якая прычалвала ў Нагасакі ўжо на фрэгаце “Дзіяна”. Мне падаецца, рускія думалі: раз Гашкевіч ведае кітайскую, карэйскую, мангольскую мовы, то зразумее і японскую. Можна ўявіць, у якую няпростую сітуацыю ён трапіў!

бе і гандлі паміж Расіяй і Японіяй. А калі руская экспедыцыя вярталася з Японіі на радзіму, то ішла яшчэ Крымская вайна (1853—1856), і брыг “Грэта”, на якой Гашкевіч вяртаўся дадому, перахапіў у Ахоцкім моры англійскі ваенны патруль. Так рускія маракі трапілі ў палон. Іосіф Антонавіч разам з іншымі членамі каманды быў перапраўлены ў Ганконг, гэта былі тагачасныя ўладанні Англіі. У палоне ён і займаўся складаннем першага японска-рускага слоўніка. Галоўным памочнікам яго ў той справе быў японец Тацібана-но Каасай (пасля хрышчэння Уладзімір Іосіфавіч Яматаў, 1821—1885).

га пасла ў Японію, па рэкамендацыі Пуцяціна і быў прызначаны Іосіф Гашкевіч.

Матылёк у гонар консула

У лістападзе 1858 года консул і яго супрацоўнікі прыбылі ў порт Хакадатэ. Гашкевіч нямакла клапаціўся, каб адкрыць консульства менавіта там: менавіта праз гэты порт было найбольш руска-японскіх кантактаў. Гэта, па сутнасці, было і “першае рускае акно” для простых японцаў. Гашкевіч і яго супрацоўнікі актыўна абжываліся на новым месцы: будавалі праваслаўную царкву, шпіталь, прычым лячылі японцаў бясплатна. Яшчэ вядома, што Іосіф Гашкевіч ведаў фотасправу і навучыў ёй краўца Кідзу Какіці. А яшчэ перадаў яму свой касцюм — каб той уважліва вывучыў “рарытэт” і навучыўся шыць еўрапейскае адзенне.

Важнае значэнне надаваў консул пашырэнню ў Японію рускай мовы. З гэтай мэтай у Хакадатэ была

У музей завіталі творы вялікіх майстроў

У Беларусі гасцююць каралеўскія скарбы

Іна Ганчаровіч

На працягу трох месяцаў жыхары і госці Беларусі могуць пабачыць прадметы, якія калісьці служылі прадстаўнікам вядомых еўрапейскіх манархій. Карціны, мэбля, упрыгожванні, асабістыя рэчы — усяго больш за 80 экспанатаў, унікальных прадметаў XVII—XVIII стагоддзяў.

З 16 жніўня па 4 лістапада ў Нацыянальным мастацкім музеі і Нясвіжскім замку праходзяць выставы “Каралеўскія скарбы: еўрапейскія шэдэўры 1600—1800”, арганізаваныя Музеям Вікторыі і Альберта пры ўдзеле Міністэрства культуры Беларусі і Пасольства Беларусі ў Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі. Згаданы лонданскі музей, нагадаем, адзін з буйнейшых у свеце па калекцыях дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і дызайну. І, пэўна, адзіны, дзе практычна не бывае выхадных, акрамя трох калядных дзён. Заснаваны пад уплывам поспеху знакамітай лонданскай “Вялікай выставы

прамысловых работ усіх народаў” у 1851 годзе, збор першапачаткова называўся Музеям мануфактур. Дзякуючы шчодрым ахвяраванням арыстакратыі, актыўнай падтрымцы прынца Альберта, мужа каралевы Вікторыі, музею хутка ўдалося сабраць буйную калекцыю лепшых тварэнняў вялікіх майстроў таго часу. У 1899-м ён стаў Музеям Вікторыі і Альберта — у знак павагі да каралеўскай сям’і. Цяпер у 145 залах на шасці паверхах захоўваюцца творы мастакоў і майстроў з Вялікабрытаніі, Аўстрыі, Францыі, Германіі, Бельгіі, Італіі, Расіі, Іспаніі і Галандыі. Большая частка экспанатаў звязана з імёнамі манархаў і прадстаўнікоў арыстакратыі, таму часна спалучана з гісторыяй тагачаснай Еўропы.

З багатай калекцыі для выставы ў Беларусі адабрана 83 экспанаты. 49 з іх экспануюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі ў Мінску — у асноўным жывапіс і скульптуры. Астатнія ж, а гэта аксэсуары і творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, выстаўлены ў “Залатой зале”,

якая толькі нядаўна адкрылася ў Нясвіжскім гісторыка-культурным музеі-запаведніку, галоўнай рэзідэнцыі вялікіх князёў Радзівілаў. Таксама, дарэчы, вялікіх аматараў падобных тварэнняў. Між тым аказалася, што ў Музеі Вікторыі і Альберта зберагаюцца некалькі прадметаў XVI стагоддзя з нясвіжскіх сховаў, праўда, на гэтую выставу іх не прывезлі. Як расказала намеснік дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Надзея Усава, “гэта першая выстава гістарычных каштоўнасцяў з заходнееўрапейскіх музеяў такога высокага ўзроўню. Па каштоўнасці музейных экспанатаў яе можна параўнаць з піцёрскім Эрмітажам. Нам прыйшлося пераадолець шмат цяжкасцяў на шляху яе падрыхтоўкі. Мы выканалі ўсе патрабаванні брытанскіх музейшчыкаў”.

А патрабаванні сур’ёзныя. Скажам, было заменена вітрыннае шкло на больш тоўстае, у залах усталяваны сучасны клімат-кантроль. Так што сёння там па абсталяванасці — сусветны стандарт.

Скарбы з Вялікабрытаніі ў “Залатой зале” Нясвіжскага палаца Радзівілаў

ЛІНЯ ЛЁСУ

Каваль свайго шчасця

Уладзімір Ягораў

Быць бармэнам ці паспытаць іншага хлеба? Дзяніс Ашчэпкаў з Баранавіч рызыкнуў выбраць прафесію больш старажытную і цяпер ужо рэдкую.

Сваю працоўную дзейнасць гараджанін пачаў пасля арміі бармэнам у мясцовым рэстаране. І мала хто ведаў, што хобі ў юнака незвычайнае: у вольны час

ён з задавальненнем займаўся кавальскай справай. Жыў, дарэчы, “паміж барам і кузняй” цэлых шэсць гадоў, і ўрэшце на абедзвю справы часу і сілаў не стала маладому мужу і бацьку хапаць. Вось тады Дзяніс і вызначыў для сабе, што менавіта кавальства — яго прызвание.

У тым, што ягоны кавальскі талент дасць добры плён, упэўнены ўжо не толькі сам Дзяніс. Малады каваль вельмі запатрабава-

ны як у родных Баранавічах, так і за межамі горада. Ён пастаянны ўдзельнік мерапрыемстваў і святаў, што праходзяць па краіне, паказваў майстэрства і на ўсебеларускім фэсце “Дажынкi”. Для многіх, вядома ж, кавальскія вырабы, ягонае адметнае майстэрства — экзотыка. І таму Дзяніса часта запрашаюць, напрыклад, паказаць майстар-клас на вяселлі, дзе ён выкоўвае маладажонам падковы на шчасце. Ад

прыватных заказаў таксама няма адбою. Кавалю звычайна замаўляюць вырабіць арыгінальныя, незвычайнай формы дзвярныя ручкі, карнізы, разнастайныя заслоны — працы хапае.

А першыя ўрокі майстэрства Дзяніс атрымаў у кузні мястэчка Сноў ад вопытнага тамтэйшага каваля. Маладому майстру падабаецца, як метал пасля награвання становіцца гнуткім, паслухмяным: адкрываецца

Кавалю Дзянісу Ашчэпкаву падабаецца яго праца

абсяг для творчасці, толькі прыдумвай. Любімая праца, акрамя грошай, прыносіць Дзянісу Ашчэпкаву

шмат станоўчых эмоцый, задавальнення. Таму выраз “каваль свайго шчасця” — гэта, мусіць, якраз пра яго.

Абрад Жаницьба коміна ў вёсцы Пагост Жыткавіцкага раёна

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

Цёплае полымя ружовых верасоў

Назва дзвятага месяца года паходзіць ад расліны, якая красуе ў гэтую пару года

Рэгіна Гамзавіч

“Полымя ружовых верасоў” — памятаеце светлы радок з песні, якую выконваў Віктар Вуячыч? Яна якраз пра восень, і пра юнацтва, якое не вернецца — таксама.

Прысвяці пачатку месяца — Лупа, Баўтрамей у праваслаўных, Другая Прачыстая ў каталікоў — нагадаваюць, што хутка трэба завяршыць сяўбу азімага жыта. На Тураўшчыне і Магілёўшчыне прыкмячалі: калі пасеяць жыта на Калінавіка або Галавасека, гэта значыць 11 верасня, то будзе ўмалотны ўраджай. З раніцы мужчыны нашча селі, а жанчыны гатавалі вчэру. Удзень жанчыны збіралі ягады каліны і журавін — лічылася, што яны дапамагаюць пры галаўных болях. Вечарам сям’я збіралася на абрадавую вчэру, а хто ўправіўся пасеяць, спраўляў абрад Жаницьбы коміна (комін, дарэчы, называлі яшчэ лучнік, светач).

На Усходнім Палессі комін — гэта свяцільнік з дымаходам у выглядзе ўсечанай піраміды з дошак або ўсечанага конуса з мешкавіны, абмазаны глінай і пабелены. Пад ім прымацоўвалі бляху або рашотку, якая называлася пасвет, бо на ёй палілі лучыну для асвятлення хаты. Дым праз комін ішоў на гарышча праз адтуліну ў столі. На летні час яна закрывалася заткалам з рэшткаў прадзівя. Вось менавіта

гэтага коміна і ўшаноўвалі: упрыгожвалі барвінкам або хмелем, кветкамі, часам каласкамі, ручніткамі. Асыпалі яго семем гарбуза, а дзеці збіралі з падлогі — хто болей, той будзе ўвесь год спрытнейшы.

І з кім ці, дакладней, з чым жанілі таго коміна, як вы думаеце? Пэўна, з агнём і яго святлом ды з жаночай працай у хаце ў халодную пару года. Спявалі каля яго, танцавалі. Прыходзілі часам на першае запальванне святла суседзі, 7-гадовыя дзяткіны першы раз запрадалі пад кіраўніцтвам старэйшых, гаспадары хаты іх частавалі. У такіх гаспадароў потым усю зіму ладзіліся попрадкі і вчоркі з танцамі. Гэты паэтычны і надзвычай па-філасофску глыбокі абрад захаваліся ў вёсцы Пагост Жыткавіцкага раёна, бытуе ён і ў вёсцы Дзяржынск Лельчыцкага раёна на Гомельшчыне. У Дзяржынску яго спраўлялі на Сямёна 14 верасня, і пры гэтым спявалі коміну вясельныя песні, абыходзілі яго па крузе з палавінкай гарбуза, у які клалі заткала, устаўлялі свечку і бураковую кветку. На пасвет клалі мёд у сотах, арэхі або гарбузовыя семкі, печыва, сала, лілі гарэлку. Гаспадары частавалі гасцей.

Некаторыя з беларускіх суполак, у прыватнасці, у Севастопалі, ладзяць святочны абрад Жаницьба коміна. То хай дапамагае ім Бог у такой падзвіжніцкай працы!